

ŁUKASZ POPŁAWSKI

Rozwój infrastruktury na obszarach chronionych

Słowa kluczowe: rozwój lokalny, infrastruktura, województwo świętokrzyskie, obszary chronione

Streszczenie: W pracy przedstawiono problemy z infrastrukturą na obszarach chronionych województwa świętokrzyskiego w świetle potrzeb mieszkańców. Ograniczenia prawne obowiązujące na obszarach chronionych, a wynikające głównie z ustawy o ochronie przyrody i planu ochrony są przyczyną wielu konfliktów między pracownikami parków, ekologami a inwestorami. Lokalizacja infrastruktury wpływa w wielu przypadkach na warunki życia mieszkańców i środowisko przyrodnicze. Konflikty te dotyczą wielu aspektów, a w szczególności lokalizacji infrastruktury, osadnictwa i ochrony tego terenu. Współpraca między stronami jest szczególnie ważna w aspekcie rozwoju sieci transportowych. Stały rozwój sieci transportowych wymaga uwzględnienia wymogów ochrony środowiska i czynników społecznych, które zapewniałyby godziwe i sprzyjające warunki życia mieszkańcom tych obszarów. Procesy inwestycyjne w zakresie infrastruktury są długotrwałe i znacząco oddziałujące na środowisko przyrodnicze, zwłaszcza na obszarach chronionych.

1. Wprowadzenie

W Polsce istnieje, zgodnie z ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Ustawa, 2004, art. 6.1), szereg form ochrony przyrody, a w szczególności parki krajobrazowe i obszary chronionego krajobrazu. Na terenie Polski obszary chronione obejmują 33,1% powierzchni kraju, przy czym ich obszar w poszczególnych regionach jest zróżnicowany. Największy ich udział odnotowuje się w województwie świętokrzyskim – 62%. W województwie tym wśród 72 gmin wiejskich w 49 przeważają omawiane obszary chronione w całości powierzchni.

Parki krajobrazowe wraz parkami narodowymi, rezerwatami przyrody i obszarami chronionego krajobrazu tworzą układ wzajemnie uzupełniających się form

* Dr inż. Łukasz Popławski – wykładowca w Katedrze Ekonomii i Studiów Europejskich Małopolskiej Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Tarnowie.

ochrony przyrody, a związany z tym stopień rygoru prawnego zależy od lokalnych warunków. Na przestrzeni ostatnich lat następuje wzrost powierzchni tych obszarów w całości obszaru Polski, gdy w 1980 r. wynosił 3,5% to w 1999 r. już 33,1% (*Ochrona Środowiska*, 2004). Podstawowym celem przedstawionego działania jest utrzymanie naturalnych procesów przyrodniczych, stabilności ekosystemów, a w szczególności zachowanie bioróżnorodności. Obszary parków krajobrazowych i chronionego krajobrazu są, w świetle obowiązujących w kraju przepisów, najbardziej predysponowane do wprowadzania idei zrównoważonego rozwoju. Obszary chronione podlegają specjalnym przepisom prawnym, które decydują w zależności od stopnia ochrony, o dopuszczalnej działalności człowieka. Ograniczają one na obszarach chronionych możliwości rozwoju społeczno-gospodarczego tych terenów i warunki życia mieszkańców, w tym rozwój infrastruktury. Zasady użytkowania obszarów chronionych i dopuszczalne formy użytkowania, w tym również działalności gospodarczej określone w ustawie o ochronie przyrody z 2004 r. i sprowadzają się do dwóch zasad:

1. ścisłego dostosowania form i intensywności działalności człowieka do naturalnych możliwości środowiska przyrodniczego,
2. konieczności respektowania dużych ograniczeń w działalności gospodarczej.

Niniejsza praca nawiązuje do problematyki ekorozwoju obszarów chronionych. Autor poszukuje odpowiedzi dotyczących barier rozwoju gmin wiejskich, dlatego celem opracowania jest przedstawienie rozwoju infrastruktury w kontekście potrzeb mieszkańców obszarów chronionych województwa świętokrzyskiego.

2. Zakres i metodyka badań

Badania mające na celu określenie podstaw dla kierunków rozwoju obszarów chronionych w województwie świętokrzyskim są prowadzone przez autora od 1998 r. i trwają do dziś. Zaprezentowane wyniki obejmują badania wykonane w okresie od maja 2004 r. do listopada 2006 r. Obejmują one, między innymi, rozpoznanie czynników wpływających na wielofunkcyjny ekorozwój obszarów chronionych. W ramach tych prac przeprowadzono badania ankietowe w 44 gminach o przewadze obszarów chronionych i w gminie Iwaniska (48% powierzchni tych obszarów). Dane statystyczne oraz inne materiały uzyskane z gminy stanowiły element uzupełniający szerszych badań. Uwzględnione jednostki stanowiły 61% gmin wiejskich w województwie świętokrzyskim i 90% jednostek wiejskich o przewadze w ich powierzchni obszarów chronionych.

Kwestionariusze ankietowe wypełnili wszyscy zainteresowani tym problemem oraz osoby mające znaczący autorytet i wpływ na podejmowane decyzje, a w szczególności: wójt, radni, sołtysi, pracodawcy, przedsiębiorcy, zainteresowani przyszłością gminy mieszkańcy, rolnicy, a także osoby uważane za lokalnych lide-

rów, w tym: liderki organizacji kobiecych, liderzy organizacji społecznych i politycznych oraz związków zawodowych, ksiądz, aptekarz, lekarze i nauczyciele, co jest zgodne z poglądem, jaki prezentują Siekierski (2004) oraz Zawisza i Pilarska (2003), że głównie takie osoby wyznaczają kierunki działań rozwojowych w danej społeczności wiejskiej. Tak więc dobór „próby” był celowy, trudno bowiem badać osoby, które nie były zainteresowane i nie rozumiały problemu rozwoju obszarów chronionych z punktu widzenia funkcjonowania ich gminy. Rolnicy wśród ankietowanych stanowili od 30–40%, a pozostałą grupę wyżej wymienione osoby. Struktura wiekowa respondentów ujęta w 5 przedziałach wiekowych przedstawia się następująco: do 29 lat, od 30 do 39 lat, od 40 do 49 lat, od 50 do 59 lat, powyżej 59 lat. Liczba ankiet skierowanych bezpośrednio do mieszkańców w każdej z gmin wynosiła średnio 250, z których co najmniej 100 zostało wypełnione i poddane analizie. W grupie ankietowanych osób liczba kobiet i mężczyzn była porównywalna. Ankietowani wskazywali na skali od 1 do 9 na przyczyny, które utrudniają rozwój lub stwarzają szanse rozwoju dla danego kierunku (9 – maksymalne natężenie zjawiska). W celu usystematyzowania wyników podzielono odpowiedzi na 3 grupy, to jest: 1–3 najmniej utrudniające lub stwarzające najmniejsze szanse rozwoju, 4–6 obojętne dla szans i barier, natomiast 7–9 to najbardziej utrudniające lub stwarzające największe szanse. Pełny opis metodyczny omawianych badań ankietowych zaprezentowano w pracy Popławskiego (2005).

3. Infrastruktura w badanych gminach – stan obecny i perspektywy

Województwo świętokrzyskie leży poza zasięgiem czterech europejskich korytarzy transportowych, które przebiegają przez Polskę. Region ten przecinają dwa szlaki komunikacyjne o znaczeniu międzynarodowym: droga nr 7 (Gdańsk – Warszawa – Radom – Kielce – Chyżne) i droga 74 (Piotrków Trybunalski – Kielce – Rzeszów – Barwinek). Przebieg głównych dróg przez województwo świętokrzyskie przedstawiono na rys. 1.

Sieć drogowa województwa świętokrzyskiego liczy 12 129 km, z czego długość dróg krajowych wynosi 752 km, przy czym na terenie województwa brak jest autostrad, a długość dróg dwujezdniowych klasyfikuje ten region na 14 miejscu w kraju (rysunek 1). Istotnym elementem systemu transportowego województwa świętokrzyskiego jest transport kolejowy, który pod względem gęstości sieci kolejowej klasyfikuje region poniżej średniej krajowej (6,0 km/100 km², podczas gdy średnia dla kraju wynosi ok. 6,4 km/100 km²). Większość linii jest zelektryfikowana, co jest ważne w kontekście ekologii. Transport kolejowy stanowi najbardziej ekologiczny środek transportu zarówno pasażerskiego, jak i towarowego. Przez teren województwa świętokrzyskiego przebiega 10 linii kolejowych o całkowitej długości 724 km, z czego 610 km linii krajowych i 114 lokalnych (rysunek 2).

Dużego znaczenia dla wzmocnienia potencjału inwestycyjnego i turystycznego województwa nabiera transport lotniczy, który odbywa się przez lotnisko w Masłowie. Lotnisko to jest obecnie w stanie przyjąć tylko małe i średnie samoloty dyspozycyjne i sportowe. W perspektywie kilku lat, jest szansa wybudowania nowego lotniska w Morawicy, które obsługiwałoby loty międzynarodowe, choć realizacja tego projektu cały czas stoi pod znakiem zapytania.

Długość czynnej sieci wodociągowej w województwie świętokrzyskim wynosi 11 557,8 km. W gminach wiejskich tego województwa podłączenia wodociągowe ma niewiele ponad 60% budynków mieszkalnych. Liczba ludności korzystającej z sieci wodociągowej wynosi 1 053 968. Natomiast długość sieci kanalizacyjnej w województwie świętokrzyskim wynosi 2702,1 km, a liczba ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej – 581 725. Pod względem liczby ludności wiejskiej obsługiwanej przez oczyszczalnie ścieków województwo to zajmuje 14 miejsce w kraju. Infrastrukturę komunikacyjną i komunalną w gminach będących podstawą części badawczej na tle planowanych projektów w zakresie dróg, sieci wodociągowej i kanalizacji ilustruje tablica 1.

Tablica 1

Infrastruktura komunikacyjna i komunalna w gminach w 2006 roku

Gmina	Łączna długość dróg publicznych (km)	Długość sieci wodociągowej (km)	Długość rozdzielczej sieci kanalizacyjnej (km)	4/3	Liczba planowanych projektów w zakresie dróg, sieci wodociągowej i kanalizacji w ramach ZPORR (stan na dzień 03. 01. 2007)
Bačkowice	131,8	105,8	6,6	0,06	–
Bałtów	84,2	67,1	0	0	Budowa sieci wodociągowej – 1 projekt Budowa drogi gminnej – 1 projekt
Bliżyn	229,3	111,8	1,2	0,01	Przebudowa drogi gminnej – 1 projekt
Bodzechów	194	178,3	7,6	0,04	Budowa kanalizacji – 1 projekt
Bogoria	205	150,5	39,0	0,26	Przebudowa drogi gminnej – 2 projekty Budowa kanalizacji – 1 projekt
Brody	bd	122,6	74,3	0,6	Kompleksowe uregulowanie gospodarki ściekowej – 1 projekt

cd. tabl. 1

Gmina	Łączna długość dróg publicznych (km)	Długość sieci wodociągowej (km)	Długość rozdzielczej sieci kanalizacyjnej (km)	4/3	Liczba planowanych projektów w zakresie dróg, sieci wodociągowej i kanalizacji w ramach ZPORR (stan na dzień 03. 01. 2007)
Gnojno	210,3	79,7	1,8	0,02	Budowa sieci wodociągowej – 1 projekt Przebudowa drogi gminnej – 2 projekty
Górno	121,2	112,0	31,0	0,28	Budowa kanalizacji – 1 projekt
Imielno	73	67,2	0	0	Modernizacja dróg – 2 projekty
Iwaniska	bd	97,4	18,9	0,2	–
Kije	99,1	52,0	0,3	0	Budowa sieci wodociągowej – 1 projekt Budowa sieci kanalizacyjnej – 1 projekt Budowa dróg gminnych – 4 projekty
Kluczewsko	bd	89,6	28,8	0,32	Budowa kanalizacji – 1 projekt Modernizacja drogi gminnej – 1 projekt
Krasocin	179,7	143,9	5,3	0,03	Budowa wodociągu – 1 projekt Podłączenie wody – 1 projekt
Łagów	103	107,5	31,9	0,3	Rozbudowa wodociągu – 1 projekt Budowa dróg gminnych – 1 projekt
Łączna	145,5	56,7	1,8	0,03	–
Łopuszno	171,8	132,9	10,8	0,08	Budowa sieci wodociągowej – 2 projekty Przebudowa i remont dróg gminnych – 6 projektów
Masłów	bd	82,7	9,6	0,12	–

cd. tabl. 1

Gmina	Łączna długość dróg publicznych (km)	Długość sieci wodociągowej (km)	Długość rozdzielczej sieci kanalizacyjnej (km)	4/3	Liczba planowanych projektów w zakresie dróg, sieci wodociągowej i kanalizacji w ramach ZPORR (stan na dzień 03. 01. 2007)
Michałów	98,1	54,1	0	0	Budowa sieci wodociągowej – 1 projekt
Miedziana Góra	bd	97,8	16,2	0,17	Budowa drogi gminnej – 1 projekt Budowa kanalizacji – 1 projekt Kanał sanitarny – 1 projekt
Mirzec	bd	96,4	0,4	0	Budowa drogi lokalnej – 1 projekt Budowa drogi gminnej – 1 projekt
Mniów	91,3	124,7	15,2	0,12	Modernizacja ujęcia wody – 1 projekt
Nagłowice	113,5	12,2	10,5	0,86	Przebudowa wodociągu – 1 projekt Rozbudowa oczyszczalni ścieków i kanalizacji – 1 projekt Budowa dróg gminnych – 1 projekt
Nowy Korczyn	bd	120,5	0	0	Aktywizacja gospodarcza gm. Nowy Korczyn poprzez budowę oczyszczalni ścieków i kanalizacji – 1 projekt
Oksa	bd	27,6	0	0	Budowa dróg gminnych – 2 projekty
Oleśnica	86	54,0	15,6	0,29	–
Opatowiec	120,8	57,4	1,0	0,02	–
Pacanów	209,3	211,0	13,6	0,06	Budowa kanalizacji sanitarnej – 1 projekt Budowa sieci wodociągowej – 1 projekt

cd. tabl. 1

Gmina	Łączna długość dróg publicznych (km)	Długość sieci wodociągowej (km)	Długość rozdzielczej sieci kanalizacyjnej (km)	4/3	Liczba planowanych projektów w zakresie dróg, sieci wodociągowej i kanalizacji w ramach ZPORR (stan na dzień 03. 01. 2007)
Pawłów	156,2	194,8	87,9	0,45	Remont nawierzchni drogi gminnej – 1 projekt Budowa kanalizacji sanitarnej – 2 projekty
Piekoszów	bd	155,6	71,1	0,46	Budowa kanalizacji sanitarnej – 1 projekt Budowa ciągów komunikacyjnych dla osiedla Domków Jednorodzinnych Ogrodnik – 1 projekt Budowa drogi gminnej – 1 projekt
Pierzchnica	131,2	94,9	9,5	0,1	Budowa drogi gminnej – 1 projekt Budowa kanalizacji sanitarnej – 2 projekty Odbudowa drogi gminnej – 1 projekt Przebudowa drogi gminnej – 1 projekt
Radoszyce	171,3	140,2	17,7	0,13	Budowa sieci wodociągowej – 3 projekty Przebudowa drogi gminnej – 1 projekt Budowa kanalizacji – 1 projekt
Raków	158,8	64,5	9,9	0,15	Budowa oczyszczalni ścieków we wsi Chańcza oraz kanalizacja wsi Chańcza, Życiny, Dębno – 1 projekt Budowa drogi gminnej – 2 projekty Budowa sieci wodociągowej – 1 projekt
Ruda Maleniecka	103,1	71,4	0	0	–

cd. tabl. 1

Gmina	Łączna długość dróg publicznych (km)	Długość sieci wodociągowej (km)	Długość rozdzielczej sieci kanalizacyjnej (km)	4/3	Liczba planowanych projektów w zakresie dróg, sieci wodociągowej i kanalizacji w ramach ZPORR (stan na dzień 03. 01. 2007)
Sitkówka Nowiny	54,3	59,0	68,3	1,16	Budowa kanalizacji – 1 projekt
Skarżysko Kościelne	bd	50,5	3,0	0,06	Regulacja gospodarki wodno-ściekowej – 1 projekt Modernizacja drogi gminnej – 1 projekt
Słupia Jędrzejowska	129,1	0,5	7,4	14,8	–
Słupia Konecka	72	78,3	0	0	–
Smyków	78,7	67,0	0	0	–
Sobków	bd	83,4	19,1	0,23	Ekorozwój Ponidzia – poprzez budowę oczyszczalni ścieków i kanalizacji sanitarnej – 1 projekt
Solec Zdrój	109	98,7	6,2	0,06	Budowa kanalizacji sanitarnej – 1 projekt Budowa drogi gminnej – 1 projekt Przebudowa dróg gminnych – 2 projekty
Stopnica	167,5	125,7	47,8	0,38	Budowa kanalizacji – 1 projekt
Strawczyn	139	133,9	89,7	0,67	Budowa kanalizacji sanitarnej – 7 projektów Rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków w Strawczynie – 1 projekt Przebudowa dróg gminnych – 8 projektów

cd. tabl. 1

Gmina	Łączna długość dróg publicznych (km)	Długość sieci wodociągowej (km)	Długość rozdzielczej sieci kanalizacyjnej (km)	4/3	Liczba planowanych projektów w zakresie dróg, sieci wodociągowej i kanalizacji w ramach ZPORR (stan na dzień 03. 01. 2007)
Szydłów	108,4	72,2	6,1	0,08	Remont nawierzchni dróg gminnych – 1 projekt Budowa kanalizacji – 1 projekt Budowa nawierzchni dróg gminnych – 2 projekty
Tuczępy	76,5	59,6	6,8	0,11	–
Waśniów	174,5	152,6	3,1	0,02	Budowa wodociągu grupowego Kowalkowice – 1 projekt
Wiślica	bd	87,0	0	0	Ekorozwój Ponidzia – aktywizacja gminy Wiślica poprzez budowę kanalizacji, oczyszczalni i wodociągu – 1 projekt Zabezpieczenie powodziowe i aktywizacja gospodarcza gminy Wiślica poprzez budowę zbiornika wodnego – 1 projekt Aktywizacja gospodarcza gminy Wiślica poprzez przebudowę dróg gminnych w m. Wiślica i Skorocice – 1 projekt. Aktywizacja gospodarcza gminy Wiślica poprzez budowę dróg gminnych i lokalnych – I i II etap
Wodzisław	190,7	93,6	9,5	0,1	–
Zagnańsk	bd	133,1	42,4	0,32	–
Złota	84,7		32,0	0,38	Budowa oczyszczalni ścieków i sieci kanalizacyjnej w 5 wsiach gminy Złota pomiędzy Złotą a Rudawą – 1 projekt

bd – brak danych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDR, danych poszczególnych urzędów gmin, zestawienia wszystkich projektów ZPORR dla województwa świętokrzyskiego (stan na dzień 03. 01. 2007).

4. Rozwój infrastruktury w opinii mieszkańców

Działania na rzecz wielofunkcyjnego ekorozwoju obszarów chronionych wymagają nie tylko specyficznych form wspierania, ale również właściwego wykorzystania własnego potencjału. Infrastruktura jako podstawowy element sprzyjający rozwojowi danej jednostki samorządowej i uważany za jeden z najważniejszych czynników wewnętrznych była pierwszym elementem poddanym ocenie respondentów. Największą uciążliwością dla mieszkańców, wymagającą pilnej poprawy według respondentów są braki w zakresie infrastruktury (Popławski, 2008):

- technicznej (drogi, wodociągi, kanalizacja, telefony) – w 29 gminach, ale odpowiedź „nie” w Piekoszowie,
- handlu i usług (sklepy, punkty naprawcze i usługowe) – w 5 gminach, ale odpowiedź „nie” w Złotej,
- rolnictwa (punkty skupu płodów rolnych, punkty weterynaryjne, napraw sprzętu rolniczego itp.) – w 28 gminach,
- społecznej (szkoły, przedszkola, apteki i ośrodki zdrowia) – w 9 gminach, ale odpowiedź „nie” w Złotej,
- instytucjonalnej (banki, poczta, Ośrodki Doradztwa Rolniczego, organizacje producentów rolnych, organizacje społeczne) – w 9 gminach, ale odpowiedź „nie” w Złotej,
- komunikacyjnej (środki transportu publicznego, przystanki PKS, PKP, ilość kursów dziennie) – w 18 gminach, ale odpowiedź „nie” w Złotej.

Według respondentów, wśród elementów infrastruktury technicznej za niedostatecznie rozwinięte, stwarzające największe uciążliwości dla mieszkańców i wymagające pilnej poprawy są (Popławski, 2008):

- drogi (budowa nowych dróg, modernizacja istniejących) – w 35 gminach,
- budowa wodociągu zbiorczego (rozbudowa) – w 15 gminach, odpowiedź „nie” w 5 gminach,
- budowa kanalizacji zbiorczej i oczyszczalni ścieków (rozbudowa) – w 33 gminach,
- budowa lub rozbudowa sieci gazowniczej – w 30 gminach, odpowiedź „nie” w Brodach,
- gospodarka odpadami – w 34 gminach,
- budowa sieci telefonicznej (rozbudowa) – w 4 gminach, odpowiedź „nie” w 6 gminach,
- modernizacja sieci energetycznej – w 10 gminach, odpowiedź „nie” w 2 gminach (Złota, Ruda Maleniecka),
- sieć stacji benzynowych – w 10 gminach, odpowiedź „nie” w 6 gminach,

Wśród poniżej wymienionych elementów infrastruktury ekonomicznej, respondenci za niedostatecznie rozwinięte, stwarzające największą uciążliwość dla mieszkańców i wymagające pilnej poprawy uznali (Popławski 2009):

- usługi życia codziennego – w 8 gminach, ale odpowiedź „nie” w Złotej,

- punkty napraw sprzętu i maszyn rolniczych – w 14 gminach,
- punkty skupu i zaopatrzenia – w 26 gminach,
- handel detaliczny – w gminie Stopnica, ale odpowiedź „nie” w Złotej, w pozostałych jednostkach obojętna ocena,
- gastronomia – w 8 gminach, ale odpowiedź „nie” w Złotej,
- obsługa weterynaryjna – w 4 gminach, ale odpowiedź „nie” w Złotej,
- banki – w 6 gminach, ale odpowiedź „nie” w Złotej,
- poczta – w 8 gminach, ale odpowiedź „nie” w Złotej,

Równocześnie w zakresie elementów infrastruktury społecznej mieszkańcy za niedostatecznie rozwinięte, stwarzające największą uciążliwość dla mieszkańców i wymagające pilnej poprawy poprzez łatwiejszy dostęp uznali (Popławski, 2009):

- szkoła podstawowa – w 9 gminach, odpowiedź „nie” w 11 gminach,
- gimnazjum – w 12 gminach, odpowiedź „nie” w 10 gminach,
- przedszkole – w 15 gminach, odpowiedź „nie” w Złotej, Bałtowie i Rudzie Malenieckiej,
- ośrodek zdrowia – w 18 gminach, odpowiedź „nie” w Złotej,
- apteka – w 6 gminach, odpowiedź „nie” w 4 gminach,
- dom kultury – w 33 gminach,
- inne szkoły ponadgimnazjalne – w 28 gminach, odpowiedź „nie” w Słupi Jędrzejowskiej.

Wysoki stopień specjalizacji na obecnych rynkach dóbr przemysłowych wymusza coraz większe nakłady inwestycyjne na rozwój nowych technologii i badania. Ważnym zagadnieniem, często decydującym w takim przypadku jest pozyskanie odpowiedniego potencjału ludzkiego, który wymusza rozwój odpowiedniej infrastruktury, w tym ekonomicznej i społecznej. Ponadto istotne znaczenie ma rozbudowa infrastruktury, w szczególności z zakresu ochrony środowiska. Decydujące znaczenie ma to zwłaszcza w przypadku obszarów chronionych. Równocześnie należy zaznaczyć, że obszary te są zdecydowanie w trudniejszej sytuacji konkurencyjnej, ponieważ najważniejszym i nadrzędnym celem jest zachowanie wyjątkowych zasobów przyrodniczych, znajdujących się w tych regionach. Należy również nadmienić, że fakt przewagi obszarów chronionych w powierzchni danej jednostki samorządowej może być powodem zaliczenia tego regionu do obszarów problemowych, które uzyskują dodatkową pomoc finansową w ramach Unii Europejskiej na wyrównanie szans rozwojowych.

5. Podsumowanie

Obszary chronione w Polsce, ze względu na wysokie walory przyrodnicze, należą do jednych z ważniejszych obszarów przyrodniczych w Europie, a poddanie ich ochronie jest koniecznością. Przepisy prawne w zależności od stopnia ochrony warunkują działalność gospodarczą na danym obszarze chronionym. W parkach krajobrazowych i obszarach chronionego krajobrazu działalność gospodarcza jest

dozwolona i powinna być prowadzona zgodnie z przepisami ogólnymi (ustawą o ochronie przyrody) i szczegółowymi (plan ochrony parku, rozporządzenie wojewody). Problem rozwoju działalności gospodarczej na obszarach chronionych i szans rozwojowych jest trudny, ze względu na konieczność pogodzenia potrzeb mieszkańców z wymogami ochrony przyrody. Lokalizacja infrastruktury logistycznej na obszarach chronionych jest szczególnie trudnym procesem ze względu na protesty ekologów i mieszkańców.

W wyniku prowadzonych badań na obszarach chronionych można przedstawić wnioski, stwarzające największą uciążliwość dla mieszkańców i wymagające pilnej poprawy. Według respondentów, braki w zakresie infrastruktury technicznej, w tym:

- drogi (budowa nowych dróg, modernizacja istniejących), bo aż w 35 gminach,
- budowa kanalizacji zbiorczej i oczyszczalni ścieków (jak i rozbudowa) – w 33 gminach,

- gospodarka odpadami – w 34 gminach,

a wśród wszystkich braków, stanowiące największą uciążliwość i wymagające pilnej poprawy są niedostatki w infrastrukturze:

- technicznej (drogi, wodociągi, kanalizacja, telefony) – w 29 gminach,
- rolnictwa (punkty skupu płodów rolnych, punkty weterynaryjne, napraw sprzętu rolniczego itp.) – w 28 gminach.

Na podstawie przedstawionych badań stwierdza się, że z wymienionych elementów infrastruktury ekonomicznej niedostatecznie rozwinięte, stwarzające największą uciążliwość dla mieszkańców i wymagające pilnej poprawy są przede wszystkim braki w zakresie punktów skupu i zaopatrzenia – w 26 gminach oraz punkty napraw sprzętu i maszyn rolniczych – w 14 gminach. Natomiast handel detaliczny, który jest najprostszym rodzajem działalności, wskazali tylko mieszkańcy w Stopnicy, w pozostałych była ocena obojętna, a tylko respondenci w Złotej nie dostrzegali potrzeby rozwoju tego rodzaju infrastruktury. Jednocześnie, w zakresie elementów infrastruktury społecznej mieszkańcy za niedostatecznie rozwinięte, stwarzające największą uciążliwość i wymagające pilnej poprawy poprzez łatwiejszy dostęp uznali głównie: braki w zakresie dostępu do domu kultury – w 33 gminach oraz szkół ponadgimnazjalnych – w 28 gminach. Najmniejsze problemy ankietowani zgłaszali w zakresie dostępu do aptek – w 6 gminach, tylko w 4 gminach mieszkańcy uważali, że występują takie problemy.

Problem rozwoju działalności gospodarczej na obszarach chronionych i szans rozwojowych w kontekście rozwoju infrastruktury jest istotny ze względu na konieczność pogodzenia potrzeb mieszkańców z wymogami ochrony przyrody. Zwłaszcza lokalizacja infrastruktury na obszarach chronionych jest szczególnie trudnym procesem ze względu na protesty ekologów, a także często samych mieszkańców. Ponadto należy zwrócić uwagę na ograniczenia szczegółowe, wynikające na przykład z planu ochrony parku krajobrazowego, które nie są uzgadniane z mieszkańcami, przez co społeczność lokalna uważa je za szkodliwe, a zwłaszcza gdy dotyczy to rozbudowy infrastruktury.

Bibliografia

- Popławski Ł. 2005. *Zastosowanie metody QUOTA SAMPLING w badaniu kierunków rozwoju obszarów chronionych*. W: *Przedsiębiorczość po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej*. T. 1, pod red. nauk. L. Pałasz. Monografie AR Szczecin. ISBN 8383-921234-1-7.
- Popławski Ł. 2008. *Problemy rozwoju infrastruktury logistycznej na obszarach chronionych a potrzeby mieszkańców – na przykładzie województwa świętokrzyskiego*. „Modelowanie Procesów i Systemów Logistycznych”. Zeszyty Naukowe. ISSN 1234-4281. Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, w druku.
- Popławski Ł. 2009. *Problemy rozwoju infrastruktury ekonomicznej i społecznej na obszarach chronionych w aspekcie logistyki a potrzeby mieszkańców – na przykładzie województwa świętokrzyskiego*. „Modelowanie Procesów i Systemów Logistycznych”. Zeszyty Naukowe. ISSN 1234-4281. Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, w druku.
- Ochrona Środowiska*. 2004. Warszawa: GUS. ISSN 0867-3217.
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego 2007–2013*. 2007. [on-line; dostęp: 2009-07-08]. Kielce: Zarząd Województwa Świętokrzyskiego. Dostępny w Internecie: http://www.kielce.uw.gov.pl/_plik.php?id=1414.
- Siekierski J. 2004. *Rola liderów wiejskich w absorpcji finansowych środków unijnych dla rozwoju rolnictwa o obszarów wiejskich*. W: L. Pałasz (red.). *Wpływ integracji europejskiej na przemiany strukturalne obszarów o wysokim bezrobociu*. Szczecin: Wyd. Akademii Rolniczej. ISBN 83-921234-0-9.
- Ustawa [2004] z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. Dz. U. z 2004 r. nr 92, poz. 880.
- Zawisza S., Piłarska S. 2003. *Liderzy wiejskich społeczności lokalnych*. „Zagadnienia Doradztwa Rolniczego” nr 1/2 (34), s. 55–68. Krajowe Centrum Doradztwa Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich.

The Development of Infrastructure in Protected Areas

Summary: The paper presents some infrastructure problems in the protected areas in Świętokrzyskie voivodeship, from the point of view of the inhabitants' needs. Legal barriers which are binding on protected areas and result mainly from the Act Environment Protection and the park protection scheme, cause numerous conflicts between the local inhabitants, workers of the park, conservationists and investors. These conflicts concern many aspects, localisation of infrastructure, settlements and protection of the area in particular. In many cases the localisation of the infrastructure exerts an influence upon the living conditions of the dwellers and natural environment. The co-operation of all parties plays a significant role in the development of a road network. A constant development of the infrastructure should include environment protection and social conditions, which would ensure favourable living conditions for the inhabitants of the area. The investment processes within the infrastructure are long-term and greatly affect the natural environment, especially in protected areas. The analysis of the infrastructure has been presented from the point of view of the inhabitants' needs.

Key words: local development, infrastructure, Świętokrzyskie voivodeship, protected areas
